

4.14 - teori og praksis

NRs høstmøte
Gardermoen 3. november 2014
Arne Jensen
Norsk Redaktørforening

Kort historikk - 20 år

- Inn i VVP fra 1995

En oppklaring

Samtidig imøtegåelse

- 4.14. De som utsettes for sterke beskyldninger skal såvidt mulig ha adgang til samtidig imøtegåelse av faktiske opplysninger. Debatt, kritikk og nyhetsformidling må ikke hindres ved at parter ikke er villig til å uttale seg eller medvirke til debatt.

Tilsvar

- 4.15. De som er blitt utsatt for angrep skal snarest mulig få adgang til tilsvar, med mindre angrep og kritikk inngår som ledd i en løpende meningsutveksling. Ha som krav at tilsvaret er av rimelig omfang, holder seg til saken og har en anstendig form. Tilsvar kan nektes dersom den berørte part, uten saklig grunn, har avvist tilbud om samtidig imøtegåelse i samme spørsmål. Tilsvar og debattinnlegg skal ikke utstyres med redaksjonell, polemisk replikk.

Kort historikk - 20 år

- 4.14 inn i VVP fra 1995
- Prinsippet henvist til lenge før det

Før 4.14 ble vedtatt...

- I den aktuelle saken har Bergens Tidende **ikke ivaretatt kravet til den samtidige imøtegåelsesrett for den angrepne part.** At konflikten mellom foreningene har vært omtalt tidligere gjør ikke at Bergens Tidende kan omtale nye beskyldninger av faktisk karakter mot den ene av partene i striden uten å innhente kommentar. Politianmeldelsen er en påstand om et straffbart forhold. Referatet av grunnlaget for eksklusjonene medfører også alvorlige beskyldninger som det ikke var riktig å publisere uten å forsøke å innhente kommentar fra de som ble angrepet.
- *(PFU i sak 1993-145)*

Kort historikk - 20 år

- 4.14 inn i VVP fra 1995
- Prinsippet henvist til lenge før det
- **Litt statistikk**

PFUs praksis

Foto: Birgit Dannenberg/Journalisten

Tabell 1 Fellende PFU-uttalelser etter VVP 4.14 og 3.2 - kommentarer- og lederartikler 1995-2014

Sak nr	Redaksjon	Leder	Komm	Innsendt	4.14	3.2.	Merknader
1996-103	Praktisk båtliv		x	x	x		Innskutte kommentarer i innsendt innlegg
1996-119	Fylkesmagasinet Sentrum		x		x	x	Sterke påstander mot identifisert advokat, gjentatt i kommentarartikkel
1998-060	HaldenPosten		x		x		Usignert kommentar
1998-143	Halden Arbeiderblad	x				x	Kommunal brosjyre kalt for "falsum"
1999-017	Se og Hør	x				x	Feilaktig gjengivelse av Ole Paus-dommen
1999-107	Tromsø	x				x	Feilaktig påstand i rep gjentatt på lederplass etter at påstanden var korrigert
1999-196	Seilas	x			x		Påstander i rep gjentatt i lederartikkel
2000-102	Sarpsborg Arbeiderblad	x				x	Påstander i rep gjentatt i lederartikkel
2002-025	Telemarksavisa	x			x		Påstander i rep gjentatt i lederartikkel
2002-056	Halden Arbeiderblad	x				x	Feilaktig påstand om sterke beskyldninger
2003-023	Aura Avis			x	x		Påstander mot lett identifiserbart utested
2004-110	Moss Dagblad	x				x	Påstander om barnevernet – rep og leder
2009-053	Handelsbladet FK	x			x		Påstander om konkurrerende fagblad
2009-141	Aust Agder Blad			x	x		Sterke personpåstander i leserinnlegg
2010-108	Snåsningen	x			x		Påstander om økonomisk kameraderi
2010-223	Vesteraalens Avis			x	x		Formidling av rykter om ansettelsesforhold
2011-340	Sør-Trøndelag		x			x	Samme påstander som på repplass
2012-065	K7 Bulletin (NHH)	x			x	x	Påstander i både nyhets- og lederartikkel
2012-206	Bergensavisen	x			x		Påstander om regelbrudd ved campingplasser
2012-041	Dagbladet		x			x	Hore-kommentaren
2013-173	Demokraten		x			x	Påstander om rådyrkalvdrap med slåmaskin
2013-342	Verdens Gang		x			x	Q-park-saken
2014-006	Stavanger Aftenblad			x	x		Kronikk om krigshistoriebok
Total	23 fellende uttalelser	12	7	5	13	12	11 saker hvor påstandene kun fremsettes i leder-, kommentarartikkel eller leserbrev I mange av de andre sakene er påstander på reportasjeplass gjentatt i lederartikkel

Tørre tall 1995-2014

- ▶ Antall **fellelser** 4.14 – lederartikler: **6** (10)
- ▶ Antall **fellelser** 4.14 – kommentarartikler: **4** (3)
- ▶ Antall **fellelser** 4.14 – innsendte innlegg: **5**

Kort historikk - 20 år

- 4.14 inn i VVP fra 1995
- Prinsippet henvist til lenge før det
- Litt statistikk
- **Hovedlinjer 4.14 og meningsjournalistikken**

Sjangeruavhengig

Sjangeruavhengig - tre unntak

- ▶ Direkte sendinger
- ▶ Angrep ifm politiske møter og debatter
- ▶ Angrep som inngår som en del av et løpende politiske ordskifte

Sjangeruavhengig - eksempler

- ▶ ”Utvalget vil presisere at de pressetiske normene **også gjelder for meningssjangrene**, som for eksempel leserinnlegg.” *(PFU-sak 2010-223)*
- ▶ ”Etter utvalgets mening ville **en tilsvarende omtale av identifiserbare personer i vanlig reportasjesammenheng** ha utløst retten til å komme samtidig til orde, slik denne er nedfelt i Vær Varsom-plakatens punkt 4.14.” *(PFU-sak 1998-060)*

Sjangeruavhengig – eksempler 2

- ▶ ”Utvalget minner om at retten til samtidig imøtegåelse gjelder for **alle nye beskyldinger av faktisk art** – også om beskyldningene fremsettes i leder- eller kommentarartikler.” (PFU-sak 2012-065)
- ▶ ”Den samtidige imøtegåelsesretten skal sikre at den som utsettes for sterke beskyldninger, skal få mulighet til å ta til motmæle. Utvalget vil nok en gang få understreke at **faktiske opplysninger i kommentarartikler** ikke er unntatt fra dette prinsippet.” (PFU-sak 2014-186)

Stor takhøyde?

Takhøyde - eksempler

- ▶ ”På lederplass skal det være **stor takhøyde** for bruk av karakteristikk.” *(PFU-sak 2001-134)*
- ▶ ”Utvalget vil imidlertid understreke at den omtalte **takhøyden nettopp gjelder meninger**, i form av ytringer og karakteristikk.” *(PFU-sak 2009-053)*
- ▶ Utvalget er også enig med avisen i at påstandene ikke utløser retten til samtidig imøtegåelse. Etter utvalgets mening er ikke beskyldningene sterke nok, da **det stilles spørsmål mer enn det konkluderes**. *(PFU-sak 2013-097)*

Nye

vs.

publiserte
opplysninger

Nye vs publiserte - eksempler

- ▶ ”At det ikke er naturlig med samtidig imøtegåelse i leder- og kommentarsjangrene, kan ikke innebære at avisen kan bringe delvis **nye beskyldninger** av denne art til torgs uten at de angrepne får anledning til å ta til motmæle, i samme avis”. (*PFU-sak 2010-108*)
- ▶ ”Etter utvalgets mening må det også kunne aksepteres at avisen på lederplass velger å **bygge videre på kildenes utsagn**, og der konkludere med at Helsetilsynet bør se nærmere på forholdene.” (*PFU-sak 2006/206*)

Nye vs publiserte – eksempler 2

- ▶ ”Utvalget merker seg at kommentatoren tar utgangspunkt i opplysningene som er fremkommet i deknningen av saken, og uttrykker sitt syn i denne sammenheng. Etter utvalgets mening fremgår det klart at det her er snakk om **subjektive meningsytringer.**” (PFU-sak 2012-317)
- ▶ Selv om utvalget mener at påstandene er av en for konstaterende art, og at det ikke er presist nok hvem påstandene er ment å ramme, ser utvalget det likevel slik at det vises til forhold som tidligere er omtalt i avisen og som leserne må kunne antas **å kjenne til i en større referanseramme.**”
(PFU-sak 2011-083)

Problematisk...

- ▶ ”Utvalget merker seg at klager har fått kommentere tilsynsrapporten på nyhetsplass tidligere. I denne sammenheng må utvalget imidlertid minne om hva det også tidligere har uttalt; **tidligere uttalelser opphever ikke kravet til samtidighet**. Selv om det heller ikke er naturlig med samtidig imøtegåelse i lederartikler, mener utvalget at BA ikke kunne bringe de aktuelle beskyldningene til torgs uten at de angrepne fikk ta til motmæle i samme avis.”
(PFU-sak 2012-206)

Umulig å imøtegå?

Umulig å imøtegå?

- ▶ ”Utvalget merker seg også spesielt at RHA har innfridd det presseetiske kravet til samtidig imøtegåelse, idet klager **samtidig får svare på kritikken** som fremkommer i leserinnlegget fra foreldre til barn som har gått i klagers barnehage.” *(PFU-sak 2010-176)*

Oppsummert - PFUs praksis

- ▶ 4.14 gjelder uavhengig av sjanger
- ▶ Takhøyden gjelder karakteristikk og meninger
- ▶ Tegn til litt mer slingringsmonn
- ▶ "Nye" påstander utløser imøtegåelsesretten
- ▶ Kan bygge videre på påstander som er formidlet og hvor 4.14 er ivaretatt
- ▶ Det er mulig å imøtegå

Takk for oppmerksomheten!

